

В. В. Губеня

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. М. Мосейчук*

Особливості відтворення гри слів під час перекладу

Каламбур визначається як гра слів, заснована на навмисній або мимовільній двозначності, яка породжена омонімією або подібністю звучання і має зухвалий комічний ефект [1: 322].

Терміном "каламбур" ми зобов'язані вестфальському баронові Каленбергу, що прославився при дворі Людовика XV постійними двозначними, мимовільними гостротами: не володіючи у достатній мірі французькою мовою, він безбожно перекручував її. Французи жорстоко помстилися баронові, зіпсувавши його прізвище, яке у такому вигляді й увійшло в історію.

З часом зі значення слова "каламбур" зник елемент випадковості, і тепер це стилістичний зворот мови або мініатюра автора, побудовані на комічному використанні однакового звучання слів, що мають різне значення, або подібно звучних слів, або різних значень того самого слова і словосполучення.

Елементом, що забезпечує каламбуру успіх, є "ефект несподіванки": одночасно або послідовно мовець сприймає два значення, одне з яких є несподіваним.

Досить часто використовують мовну гру на основі фразеологізмів, тобто такі сполучення слів, що не конструюються у мовленні, а відтворюються у готовому вигляді: мовець знає точно, який компонент буде наступним, а це робить особливо гострим ефект обману його очікувань.

Каламбур, як і будь-який стилістичний прийом, є носієм певної інформації. Його інформативна структура є складним утворенням. До складу каламбуру входять, принаймні, дві мовні одиниці, що мають у свою чергу складну семантичну структуру, елементи якої деякою мірою впливають на формування змісту мовної гри.

Таким чином, аналіз інформативної структури каламбуру припускає вивчення мовної гри у двох аспектах:

а) виділення складової інформативної структури каламбуру як цілісного багатокomпонентного утворення;

б) встановлення взаємозв'язку і взаємного впливу каламбуру і тексту, елементом якого він є.

На відміну від перекладу звичайного тексту, під час якого зміст (у тому числі образи, конотації, фон, авторський стиль) необхідно передати новою мовною формою, при перекладі каламбуру трансформації підлягає і сама форма-оригінал – фонетична і/або графічна. Нерідко потрібно навіть змінювати зміст на новий, якщо неможливо зберегти оригінал, оскільки план вираження може виявився важливішим за план змісту.

Тому домогтися при цьому правильного перекладу, не змінюючи при цьому форму, вдається досить рідко, тому що слова мови оригіналу та мови перекладу, що беруть участь у мовній грі, повинні характеризуватися повною еквівалентністю з охопленням двох (або більше) значень.

Використання каламбуру, як і будь-якого стилістичного прийому, має конкретне призначення, тобто виконує певну функцію. Наведені нижче приклади каламбуру свідчать про створення зорового ефекту та показують авторське відношення до ситуації. Наприклад:

Sen-sational [3]

У прикладі йдеться про нобелівського лауреата А. Сен (A. Sen). Засобом створення каламбуру є різне графічне оформлення компонентів та обігрування імені нобелівського лауреата А. Сен при спільності його звучання зі словом *sensational*.

Наступний заголовок статті одразу привертає увагу:

*Ugly noises from Los Angeles **mayor's nest*** [2]

Автор орієнтує читача у значенні відношення до описуваних фактів, їх оцінки і використовує гру слів: словосполучення **mayor's nest** омонімічне **mare's nest** – виразу, що означає "безглузда вигадка", а йдеться про махінації на виборах, при чому один із кандидатів – мер міста Лос-Анджелеса.

Наступні приклади перекладу гри слів взято із серіалу "Друзі":

У епізоді 2-15 з офтальмологом лікар Бурк виходить до своїх колег-офтальмологів з келихами та говорить: "*Who need **glasses**?*". Гра слів полягає у тому, що *glasses* – це і келихи, і окуляри.

У епізоді 1-21 Джо хоче взяти собі псевдонім. Чендлер пропонує йому варіант **Joseph Stalin** (Джозеф Сталін). Тут

відбувається гра слів: Йосип Сталін англійською мовою звучить як Джозеф Сталін, тоді як повне ім'я Джо – Джозеф.

Отже, для того, щоб була виконана головна функція каламбуру – залучити читача до описуваних подій і змусити його не тільки посміятися над ними, але й змінити їх хід, необхідно передавати зміст, навіть якщо при цьому потрібно змінити форму. Каламбур також виконує не лише розважальну та самостверджувальну функції, звичайні для більшості ігор, але й маскує зміст висловлювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика // За загальною редакцією академіка І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1973. – 587 с.
2. Altic R. D. 'Preface to Critical Reading' Henry Holt and Company. – 1976. – №9. – С. 2.
3. Микоян А. С. Проблемы перевода текстов СМИ / А. С. Микоян. – Режим доступу: <http://evartist.narod.ru/text12/12.html>

Ю. П. Гудима

*Київський національний лінгвістичний університет
Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент В. В. Черниш*

Проблеми формування у майбутніх учителів англійської мови стратегічної компетентності у діалогічному мовленні

Нові концепції вивчення культури, такі як міжкультурна прагматика та вивчення мовної критики були включені до категорії нового культурного вчення, гаслом якого є “мова в культурі”. Міжкультурна прагматика вивчає різні можливості стосовно того як значення може бути створеним і повідомленим.

Оволодіння майбутніми філологами іншомовним спілкуванням передбачає у них формування комунікативної компетентності, однією із складових якої є **стратегічна компетентність (СтК)**, що є основою навчальної автономії. СтК включає вміння самостійно здобувати й використовувати знання,